

est homo qui flagitium decrevit in corde : mortuus est, sed intus jacet. Si autem usque ad membrorum perpetrationem pervenerit, elatus est foras. Sed et juvenem filium viduæ suscitavit Dominus, quando extra portam civitatis mortuus efferebatur ¹. Sic ergo audeo quid dicere : Decrevisti in corde tuo, si te revocaveris ab actu tuo, sanatus eris antequam perpetres. Si enim egeris in corde tuo poenitentiam, quia rem malam, et scelestam, et flagitiosam damnabilemque decreveras ; ibi ubi mortuus jacebas intus, sic intus surrexisti. Si autem perfece- ris, jam foras elatus es : sed habes qui tibi dicat : Juve- nis, tibi dico, surge. Etiam si perpetrasti, poeniteat te, de proximo redi : noli in sepulcrum venire. Sed et hic mihi tertius mortuus est, qui etiam perductus est ad sepulcrum. Jam supra se habet consuetudinis pondus, mo- les eum terrena multum premit. Multum enim exercita- tus est in flagitiis, consuetudine sua nimia prægravatur. Clamat et Christus : « Lazare, prodi foras ². » Homo enim pessimæ consuetudinis jam putet. Merito ibi Chris- tus clamavit : nec solum clamavit, sed magna voce cla- mavit. Ad Christi enim clamorem etiam tales, licet mortui, licet sepulti, licet putentes, resurgent tamen et ipsi, resurgent. De nullo enim jacente desperandum est sub tali suscitatore. Conversi ad Dominum, etc.

¹ Luc. vii, 12. — ² Joan. xi, 43.

SERMO CXXIX ¹.

De verbis Evangelii Joan. v. *Scrutamini Scripturas, in quibus putatis vos vitam æternam habere, etc.*
Contra Donatistas.

I. Ad Evangelicam lectionem, quæ recens sonuit in auribus nostris, advertat Charitas Vestra, dum pauca loquimur quæ Dominus donat. Ad Judæos Dominus loquebatur Jesus, et dicebat eis : « Scrutamini Scripturas, » in quibus putatis vos vitam æternam habere, ipsæ tes- » timonium perhibent de me. » Deinde post paululum : « Ego, inquit, veni in nomine Patris mei, et non acce- » pistis me : si alius venerit in nomine suo, illum acci- » pietis. » Deinde post paululum, « Quomodo potestis » mihi credere, gloriam ab invicem expectantes, et glo- » riam quæ a Deo solo est, non quærentes ? » Ad extre- » mum ait : « Non ego vos accuso apud Patrem : est qui » vos accusat Moyses, in quem vos speratis. Si enim » crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi : de me » enim ille scripsit. Cum autem verbis illius non creditis, » quomodo potestis mihi credere ? » Ad hæc proposita nobis divinitus, ex ore lectoris, sed ministerio Salvatoris, audite pauca non numeranda, sed appendenda.

II. Nam ista omnia facile est intelligere de Judæis. Sed cavendum est, ne cum illos nimis attendimus, a nobis oculos auferamus. Discipulis enim suis Dominus loquebatur : et utique quod illis loquebatur, et nobis pos-

¹ Alias xl.v, de verbis Domini. — ² Joan. v, 39-47.

teris loquebatur. Neque enim ad illos solos pertinet quod ait: « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem » sæculi¹: sed ad omnes etiam postea futuros Christianos, et usque in finem sæculi proventuros. Loquens ergo illis ait, « Cavete a fermento Pharisæorum². » Tunc putaverunt ideo Dominum dixisse hoc, quia panes non tulerant: non intellexerunt, quia « Cavete a fermento Pharisæorum, » hoc dictum est, « Cavete a doctrina Pharisæorum. » Quæ fuit doctrina Pharisæorum, nisi quam modo audistis? « Gloriam ab invicem quærentes, gloriam ab invicem » expectantes, et gloriam quæ a solo Deo est, non quærentes. » De his apostolus Paulus ita dicit: « Testimonium eis perhibeo, quia zelum Dei habent, sed non » secundum scientiam³. Zelum inquit, Dei habent: » novi, scio, apud illos fui, talis fui. « Zelum Dei habent, » sed non secundum scientiam? » Quid est hoc, Apostole, non secundum scientiam⁴? Expone nobis quam commendes scientiam, quam doleas in illis non esse, et in nobis velis esse. Secutus adjunxit, et quod clausum posuerat, aperuit. Quid est, « Zelum Dei habent, sed non » secundum scientiam? Ignorantes enim Dei justitiam, » et suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt » subjecti⁵. » Ignorare ergo Dei justitiam et suam velle constituere, hoc est, gloriam ab invicem expectare et gloriam quæ a solo Deo est non requirere, hoc est fermentum Pharisæorum. Ab hoc cavere Dominus jubet. Si servus jubet, et Dominus jubet, caveamus; ne audiamus: « Ut quid mihi dicitis, Domine, Domine, et non » facitis quæ dico⁶? »

III. Relinquamus ergo paululum Judæos, quibus Dominus tunc loquebatur. Foris sunt, audire nos nolunt.

¹ Matth. xxviii, 20. — ² Id. xvi, 6. — ³ Rom. x, 2. — ⁴ Florus ad Rom. x. — ⁵ Rom. x, 3. — ⁶ Matth. vii, 21.

Ipsium Evangelium oderunt, falsa testimonia in Dominum procuraverunt, ut damnarent vivum: alia testimonia emerunt pecunia contra mortuum. Quando eis dicimus: Credite in Jesum, respondent nobis: In hominem mortuum credituri sumus? Cum autem addimus: Sed resurrexit, respondent: Absit; Discipuli ejus furati sunt eum de sepulcro. Amant falsitatem Judæi emptores, et contemnunt veritatem Domini Redemptoris. Quod loqueris, Judæe, parentes tui pecunia emerunt; et hoc in te remansit, quod emerunt. Attende potius eum qui emit te, non qui mendacium emit tibi.

IV. Sed istos, ut diximus, relinquamus: istos attendamus fratres nostros, cum quibus agimus. Nam Christus caput est et corpus. Caput in coelo est, corpus in terræ est: caput Dominus est, corpus Ecclesia ejus. Sed meministis dictum, « Erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ait Apostolus, ego autem dico in » Christo et in Ecclesia¹. » Si ergo duo sunt in carne una, duo sunt in voce una. Caput nostrum, Dominus Christus, locutus est ad Judæos ea quæ audivimus, cum Evangelium legeretur, caput ad inimicos suos: loquatur et corpus, id est, Ecclesia, ad inimicos suos. Nostis ad quos loquatur. Quid habet loqui? Non dixi de meo, ut vox una sit: quia caro una, vox una. Hoc ergo illis dicamus: voce Ecclesiæ loquor. O fratres, filii dispersi, oves errantes, rami præcisi, quid mihi calumniamini? Quid me non agnoscitis? « Scrutamini Scripturas, in quibus » putatis vos vitam æternam habere, ipsæ testimonium » perhibent de me: » Judæis dicit caput nostrum, quod vobis corpus dicit: « Quæretis me, et non invenietis². » Quare? Quia non scrutamini Scripturas, quæ testimonium perhibent de me.

¹ Ephes. v, 31, 32. — ² Joan. vii, 36.

V. Testimonium pro capite : « Abrahæ dictæ sunt » promissiones et semini ejus. Non dicit : Et seminibus, » tanquam in multis; sed tanquam in uno, Et semini » tuo, quod est Christus¹. » Testimonium pro corpore ad Abraham, quod commemoravit Apostolus, « Abrahæ » dictæ sunt promissiones. Vivo ego, dicit Dominus, per » memetipsum juro, quia obaudisti vocem meam, et non » pepercisti dilecto filio tuo propter me, nisi benedicens » benedicam te, et implendo implebo semen tuum sicut » stellas cœli, et sicut arenam maris, et benedicentur in » semine tuo omnes gentes terræ². » Habes testimonium pro capite, habes pro corpore. Audi aliud breve, et prope una sententia complexum pro capite et pro corpore. De resurrectione Christi Psalmus loquebatur : « Exaltare super » per cœlos, Deus³. » Continuo pro corpore, « Et super » omnem terram gloria tua. » Audi testimonium pro capite : « Foderunt manus meas et pedes meos, dinumeraverunt » omnia ossa mea : ipsi vero consideraverunt et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. » Audi continuo pro corpore, post pauca verba : « Commemorabuntur, et convertentur » ad Dominum universi fines terræ; et adorabunt in » conspectu ejus universæ patriæ gentium; quoniam Dominus est regnum, et ipse dominabitur gentium⁴. » Audi pro capite : « Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. » Et in ipso Psalmo audi pro corpore : « In » omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis » terræ verba eorum⁵. »

VI. Hæc Judæis, et istis nostris. Quare? Quia istas Scripturas Veteris Testamenti et Judæi accipiunt, et nostri isti accipiunt. Sed ipsum Christum, quem illi

¹ Galat. III, 16. — ² Gen. XXII, 16-18. — ³ Psal. LVI, 12. — ⁴ Id. XXI, 17-28. — ⁵ Id. XVIII, 5, 6.

non accipiunt, videamus si isti accipiunt. Dicat et ipse, dicat et pro se qui caput est, et pro corpore suo quod est Ecclesia, quia et in nobis caput loquitur pro corpore. Audi pro capite : « Resurrexit a mortuis; invenit Discipulos » hæsitantes, dubitantes, præ gaudio non credentes; aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, et dixit » eis : Quia sic scriptum est, et sic oportebat Christum » pati, et resurgere a mortuis tertio die. » Habes pro capite; dicat et pro corpore : « Et prædicari in nomine » ejus poenitentiam et remissionem peccatorum per omnes » gentes, incipientibus ab Jerusalem¹. » Dicat ergo Ecclesia inimicis suis, dicat. Dicit plane, non tacet : sed illi audiant. Fratres, audistis testimonia, jam noscite me. « Scrutamini Scripturas, in quibus vos speratis vitam » æternam habere, ipsæ testimonium perhibent de me. » Quæ dixi, non sunt de meo, sed de Domini mei : et tamen adhuc aversamini, adhuc tergiversamini. « Quo- » modo potestis mihi credere, gloriam ab invicem expectantes, et gloriam quæ a solo Deo est, non quærentes? » Quia ignorantes Dei justitiam, zelum Dei habetis, sed » non secundum scientiam. Ignorantes enim Dei justitiam, et vestram volentes constituere, justitiæ Dei non » estis subjecti². » Quid est aliud, ignorare Dei justitiam, et suam velle constituere, nisi dicere : Ego sanctifico, ego justifico; quod ego dederò, hoc sanctum est? Dimitte Deo quod Dei est : agnosce, homo, quod hominis est. Ignoras Dei justitiam, et tuam vis constituere. Justificare me vis : sufficit tibi ut mecum justificeris.

VII. De Antichristo dictum est, et omnes sic intelligunt quod ait Dominus : « Ego veni in nomine Patris mei, » et non suscepistis me : si alius venerit in nomine suo, » hunc suscipietis³. » Sed audiamus et Joannem : « Audistis

¹ Luc. XXIV, 45-47. — ² Rom. X, 2, 3. — ³ Joan. V, 43.

» quia venit Antichristus, et nunc Antichristi multi facti sunt¹. » Quid autem expavescimus in Antichristo, nisi quia nomen suum honoraturus est, et nomen Domini contempturus? Quid aliud facit qui dicit: Ego justifico? Respondetur ei: Ego ad Christum veni, non pedibus, sed corde veni: ubi Evangelium audivi, ibi credidi, ibi baptizatus sum: quia in Christum credidi, in Deum credidi. Et ille: Non es mundus. Quare? Quia non ibi fui. Dic quare non sum mundatus, homo qui baptizatus sum in Jerusalem, homo qui baptizatus sum, verbi gratia, apud Ephesios, ad quos datam Epistolam legis, et quorum pacem spernis? Ecce ad Ephesios scripsit Apostolus: fundata est Ecclesia, manet usque nunc; et uberius manet, multiplicius manet, tenet quod accepit ab Apostolo, « Si quis annuntiaverit vobis præter quam quod accepistis, anathema sit². » Quid ergo? quid mihi dicis? Mundus non sum? Ibi baptizatus, mundus non sum? Etiam non es. Quare? Quia ego ibi non fui. Sed qui ubique est, ibi fuit. Qui ubique est, ibi fuit, in cuius nomen credidi. Tu nescio unde veniens, imo non veniens, sed volens ut ego ad te veniam, hic positus dicis mihi: Non es recte baptizatus, quia ego ibi non fui. Vide quis ibi fuit. Quid dictum est Joanni? « Super quem videris Spiritum descendentem quasi columbam, hic est qui baptizat³. » Ipsum habes quærentem te: imo quia mihi ab ipso baptizato invidisti, ipsum perdidisti.

VIII. Intelligite ergo, fratres mei, vocem nostram et illorum, et videte quid eligatis. Nos hoc dicimus: Simus sancti, Deus scit; simus iniqui, et hoc magis ipse scit: vos in nobis spem non ponatis, qualescumque simus. Si boni sumus, facite quod scriptum est, « Imitatores mei » estote, sicut et ego Christi⁴. » Si autem mali sumus,

¹ 1 Joan. II, 18. — ² Galat. I, 9. — ³ Joan. I, 33. — ⁴ 1 Cor. IV, 16.

nec sic deserti estis, nec sic sine consilio remansistis: audite dicentem: « Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite¹. » Illi autem contra: Nisi boni fuerimus, peristis. Ecce est alius qui veniet in nomine suo. Ergo vita mea ex te pendebit, et salus mea ex te religabitur? Ita-ne oblitus sum fundamentum meum? Nonne petra erat Christus²? Nonne qui ædificat super petram, ipsum non dejecit ventus, pluvia, flumina³? Veni ergo mecum, si vis, super petram, et noli mihi esse velle pro petra.

IX. Dicat ergo et novissimum illud Ecclesia: « Si crederetis Moysi, crederetis et mihi; de me enim ille » scripsit⁴: » quia corpus sum ejus, de quo scripsit. Et de Ecclesia Moyses scripsit; nam Moysi verba dixi. « In » semine tuo benedicentur omnes gentes⁵. » Moyses hoc in primo libro scripsit: « Si crederetis Moysi, crederetis » et Christo. » Quia Moysi contemnitis, necesse est ut Christi verba contemnatis. « Habent ibi, inquit, Moysen » et Prophetas, audiant illos. Non, pater Abraham, sed » si quis a mortuis venerit, ipsum audient. Et ille: si » Moysen et Prophetas non audiunt, nec si quis a mortuis resurrexerit, credent⁶. » Hoc de Judæis dictum est: ergo non dictum de hæreticis? A mortuis resurrexerat qui dicebat: « Oportebat Christum pati, et resurgere » a mortuis tertio die⁷. » Hoc credo. Credo, inquit. Credis? Quare non credis quod sequitur. Quia credis, « Oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertio die; » hoc dictum est de capite: crede, et quod sequitur de Ecclesia, « Prædicari in nomine ejus pœnitentiam, » et remissionem peccatorum per omnes gentes. » Quare credis de capite, et non credis de corpore? Quid tibi

¹ Matth. XXIII, 3. — ² 1 Cor. X, 4. — ³ Matth. VII, 25. — ⁴ Joan. — ⁵ Gen. XXII, 18. — ⁶ Luc. XVI, 29-31. — ⁷ Id. XXIV, 46.

fecit Ecclesia, ut eam velis quodam modo decollare? Tollere vis Ecclesiae caput, et capiti credere, corpus relinquere, quasi exanime corpus. Sine causa capiti, quasi famulus devotus blandiris. Qui decollare vult, et caput et corpus conatur occidere. Erubescunt negare Christum, et non erubescunt negare verba Christi. Christum nec nos vidimus oculis, nec vos. Judaei viderunt, et occiderunt. Nos non vidimus, et credimus: verba ipsius nobiscum sunt. Comparete vos Judaeis: illi contempserunt pendentem in ligno, vos contempnitis sedentem in caelo: illis suggerentibus stetit titulus Christi, vobis stantibus deletur baptismus Christi. Sed quid restat, fratres, nisi oremus et pro superbis, oremus et pro elatis, qui se sic extollunt? Dicamus pro illis Deo, « Cognoscant, quia tibi » nomen Dominus: » et non homines, sed « Tu solus altissimus super omnem terram¹. » Conversi ad Dominum, etc.

SERMO CXXX².

De verbis Evangelii Joan. vi. ubi narratur miraculum de quinque panibus et duobus piscibus.

I. MIRACULUM grande factum est, dilectissimi, ut de quinque panibus et duobus piscibus saturarentur quinque hominum millia, et residua fragmentorum implerent duodecim cophinos³. Grande miraculum: sed non mul-

¹ Psal. lxxxii, 19. — ² Prodit nunc primum ex veteri codice Colbertinae bibliothecae 821. Citatur a Beda seu Floro ad Galat. 3 et ad Hebr. 2. — ³ Joan. vi.

tum mirabimur factum, si attendamus facientem. Ille multiplicavit in manibus frangentium quinque panes, qui in terra germinantia multiplicat semina, ut grana pauca mittantur et horrea repleantur. Sed quia illud omni anno facit, nemo miratur. Admirationem tollit, non facti villitas, sed assiduitas. Dominus autem quando ista faciebat, non solum per verba, sed etiam per ipsa miracula intelligentibus loquebatur. Quinque panes significabant quinque libros Legis Moysi. Lex vetus hordeum est ad Evangelicum triticum. Magna in illis libris de Christo mysteria continentur. Unde ait ipse: « Si crederetis Moysi, crederetis et mihi: de me enim ille script⁴. » Sed quomodo in hordeo medulla sub palea latet, sic in velamento mysteriorum Legis latet Christus. Ut panis² mysteria illa exponuntur, et dilatantur: sic et panes illi crescebant, quando frangebantur. Et hoc quod vobis exposui, panem vobis fregi. Quinque millia hominum significant plebem sub quinque libris Legis constitutam. Duodecim cophini sunt duodecim Apostoli, qui et ipsi de fragmentis Legis impleti sunt. Duo pisces sunt, aut duo praecepta dilectionis Dei et proximi, aut duo populi ex circumcissione et praeputio, aut duae illae sacrae personae regis et sacerdotis. Haec cum exponuntur, franguntur: cum intelliguntur, manducantur.

II. Convertamur ad eum qui ista fecit. « Ipse est panis, qui de caelo descendit³: » sed panis qui reficit, et non deficit: panis qui sumi potest, consumi non potest. Ipsum panem etiam manna significabat. Unde dictum est, « Panem caeli dedit illis, panem Angelorum manducavit homo⁴. » Quis est panis caeli, nisi Christus? Sed ut panem Angelorum manducaret homo, Dominus An-

¹ Joan. v, 46. — ² Forte Legis. — ³ Joan. vi, 41. — ⁴ Psal. lxxvii, 24 et 25.